

Ministerie van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Kazernestraat 52
2514 CV DEN HAAG

**Directoraat-generaal Natuur
en Visserij**

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lvvn

Datum 19 januari 2026
Betreft Beantwoording vragen over het Europese voorstel tot wijziging van
Richtlijn 92/43/EEG van de Raad wat betreft de beschermingsstatus van
de wolf

Ons kenmerk
DGNV / 103445090

Uw kenmerk
179212

Geachte Voorzitter,

Hierbij stuur ik u de antwoorden op de nadere schriftelijke vragen die zijn gesteld door de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren, met aansluiting van het lid van de fractie-Visseren-Hamakers, over het voorstel voor een Richtlijn tot wijziging van de beschermingsstatus van de wolf op 16 december 2025 onder nummer 179212.

Jean Rummenie
Staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

179212

**Directoraat-generaal Natuur
en Visserij**

DGNV / 103445090

In artikel 19 van de Habitatrichtlijn is bepaald: "Wijzigingen die nodig zijn om bijlage IV van deze richtlijn aan de technische en wetenschappelijke vooruitgang aan te passen, worden op voorstel van de Commissie met eenparigheid van stemmen door de Raad vastgesteld.". Uit de beantwoording van de vragen blijkt dat u van oordeel bent dat artikel 19 van de Habitatrichtlijn onverbindend zou zijn. Hierover hebben deze leden de volgende vragen.

1

Uit welk voorschrift van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) leidt u af dat het verboden zou zijn om via een gewone wetgevingsprocedure als bedoeld in artikel 289 VWEU een voorschrift vast te stellen inhoudende dat een wijziging van een bijlage bij een richtlijn slechts met eenparigheid van stemmen kan worden vastgesteld?

Antwoord

Dit volgt uit de hiërarchie binnen het EU-recht. Het verdrag gaat altijd boven richtlijnen en verordeningen. Dat vergt geen expliciete bepaling. Secundair Unierecht - zoals richtlijnen - heeft alleen bestaansrecht voor zover het primaire Unierecht - de EU-Verdragen - daarin voorziet. Daaruit volgt dat secundair Unierecht alleen geldig is, als het in lijn is met de EU-Verdragen. Dat ziet ook op de voorwaarden waarop secundair Unierecht rechtmatig tot stand kan komen. Aan deze voorwaarden voldoet artikel 19, tweede volzin, Habitatrichtlijn niet meer.

2

Bent u het met deze leden eens dat als zo'n verbod niet uit het VWEU voortvloeit, de totstandkoming van het verdrag van Lissabon niet van rechtswege meebrengt dat artikel 19 van de Habitatrichtlijn onverbindend zou zijn? Wel zou dan met een gewone meerderheid artikel 19 kunnen worden gewijzigd in die zin dat de eis van eenparigheid zou worden ingetrokken. Zolang die wijziging niet heeft plaatsgevonden, geldt de in artikel 19 vereiste eenparigheid.

Antwoord

Het feit dat artikel 19 met gewone meerderheid kan worden aangepast, onderstreept dat dat ook voor de bijlage zelf geldt. En de hiërarchie binnen het EU-recht betekent dat de procedure van het VWEU moet worden gevolgd, en dat bepalingen die daarmee in strijd zijn, buiten toepassing moeten worden gelaten. Dat een dergelijke wijziging van artikel 19 nog niet heeft plaatsgevonden mag er niet aan in de weg staan dat het VWEU volledige toepassing vindt en de procedures die daarin worden voorgeschreven, juist worden gevolgd.

3

Nu uit het Verdrag van Lissabon voortvloeit dat wetgeving bij meerderheid van stemmen wordt vastgesteld en aangenomen dat daarmee de in artikel 19 van de Habitatrichtlijn opgenomen eis van eenparigheid onverbindend zou moeten worden geoordeeld, waarom zou dan ook het vereiste van in verband met technische en wetenschappelijke vooruitgang gebleken noodzaak van de wijziging van de bijlage onverbindend zijn?

Antwoord

De regel dat een bijlage kan worden aangepast als dat nodig is in het licht van de technische en wetenschappelijke vooruitgang staat, ongeacht of deze regel wel of niet verbindend is, er niet aan in de weg dat via de procedure van het VWEU om

andere redenen kan worden besloten tot aanpassing van de richtlijn of de bijlage daarbij. De criteria van artikel 19 zijn dan niet relevant.

**Directoraat-generaal Natuur
en Visserij**

Ik wijs er verder op dat verschillende Europese belangenorganisaties beroep bij het Hof van Justitie van de Europese Unie hebben ingesteld tegen het besluit tot wijziging van de bijlagen bij de Habitatrichtlijn in verband met de beschermingsstatus van de wolf. Het lijkt aangewezen het oordeel van het Hof in dezen af te wachten, want het Hof is als enige bevoegd tot toetsing van dit soort rechtshandelingen en tot interpretatie van het VWEU en onderliggende wetgeving. De uitkomst van de procedures bij het Hof zie ik met vertrouwen tegemoet.

DGNV / 103445090

Directoraat-generaal Natuur
en Visserij

Aan de Staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

Auteur

[Redacted signature block]

TER BESLISSING

Datum

9 januari 2026

Kenmerk

DGNV / 103518179

Kopie aan

Bijlage(n)

nota
TER BESLISSING

Beantwoording vragen Eerste Kamer 16 december
2025 Partij voor de Dieren over het Europese
voorstel tot wijziging van Richtlijn 92/43/EEG van
de Raad wat betreft de beschermingsstatus van de
wolf

Parafenroute

[Redacted]	[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]	[Redacted]

Aanleiding

Er zijn nadere schriftelijke vragen gesteld door de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren (PvdD), met aansluiting van het lid van de fractie-Visseren-Hamakers, over het voorstel voor een Richtlijn tot wijziging van de beschermingsstatus van de wolf op 16 december 2025 onder nummer 179212. Deze vragen bouwen voort op eerdere vragen van deze fractie van 7 juli 2025 onder nummer 177619, en van 7 oktober 2025 onder nummer 178371.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd om de brief met beantwoording te ondertekenen.

Kernpunten

- Er worden door de Eerste Kamerleden van de PvdD opnieuw vragen gesteld over de gevolgde Europese wetgevingsprocedure.
- In uw beantwoording sluit u aan op uw beantwoording van eerdere, soortgelijke vragen van de fractie van de PvdD over het Europees voorstel tot wijziging van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad wat betreft de beschermingsstatus van de wolf (Kenmerk 100542513 en Kenmerk 102014884).
- Aan het slot wijst u op het feit dat er bij het Hof van Justitie van de Europese Unie beroepen lopen tegen het besluit tot wijziging van de richtlijn in verband met de beschermingsstatus van de wolf. U bent over die procedures geïnformeerd. Het Hof is als enige bevoegd te oordelen over de EU-conformiteit. De gedachtewisseling met de Eerste Kamer over

**Directoraat-generaal Natuur
en Visserij**

de rechtsgeldigheid van het Europese wijzigingsbesluit is uiteraard van belang, maar uiteindelijk gaat alleen het Hof erover.

Kenmerk
DGNV / 103518179